

FIGYELŐ

V. Kovács Sándor (1931—1987). Életének 56. esztendejében váratlanul elhunyt V. Kovács Sándor, aki 1973-ban megbízott szerkesztőként került kapcsolatba a *Magyar Könyvszemle* szerkesztésével, és aki 1974-től kezdve tagja volt folyóiratunk szerkesztő bizottságának. Egyetemi éveit után előbb tanárként működött, majd az Eötvös Könyvtár munkatársa lett. 1957 óta az MTA Irodalomtudományi Intézetének a munkatársaként a régi magyar irodalom kutatásával foglalkozott. Első publikációi a magyar humanizmus kérdéseire kapcsolódtak. (*Garázdá Péter*. ItK 1957. 48—62., *A Dózsa-háború humanista eposza*, ItK 1959. 451—473.) Részt vett az irodalomtörténeti kézikönyv munkálataiban: az 1964-ben megjelent első kötet egyik szerzője volt. Ugyancsak egyik munkatársa volt az irodalomtörténeti bibliográfia első kötetének, amely Stoll Béla és Varga Imre mellett az ő nevével jelent meg. (*A magyar irodalomtörténet bibliográfiája 1772-ig*. Bp. 1972.) Ő elevenítette fel az ItK-ban 1962-től kezdve a kurrens irodalomtörténeti bibliográfiákat. (*Magyar irodalomtörténetírás 1962—* ItK 1963—.) Az *Irodalomtörténeti Közlemények* szerkesztői munkájában 1960-tól kezdve vett részt. A folyóiratban cikkei mellett, számos recenziója is jelent meg jelentős tudományos publikációkról. 1973-tól kezdve, bibliográfiai és könyvtörténeti érdeklődésének megfelelően került kapcsolatba a *Magyar Könyvszemle* szerkesztőségével. Dezsényi Béla halála után, 1973-ban, átmenetileg megbízott szerkesztője volt a folyóiratnak, majd 1974-től kezdve haláláig szerkesztői bizottsági tagként segítette a szerkesztés munkáját.

1977-től az ELTE Régi Magyar Tanszékének tanáraként folytatta a magyar humanizmussal kapcsolatos kutatásait, és sokat tett hallgatóinak a régi magyar irodalom iránti érdeklődése felkeltése érdekében is. Ezt, valamint a szélesebb olvasóközönség számára is készített színvonalas ismeretterjesztést szolgálták főként azok a jelentős szövegkiadványai, amelyek a — korábbi előzmények után (pl. *Magyar humanisták levelei*. Bp. 1971.; *Janus Pannonius munkái latinul és magyarul*. Bp. 1972.) — jórészt ekkor készültek. (Pl. *Régi magyar olvasókönyv*. Bp. 1977, 1985.; *Temesvári Pelbárt válogatott írásai*. Bp. 1982.; *Tar Lőrinc pokoljárása. Középkori magyar víziók*. Bp. 1985.) E szép sorozat utolsó tagja (*Mátyás király levelei 1460—1490*. Bp. 1986.) sajnos már posztumusz kiadássá vált. A halál őt is — miként oly sok kiváló kortársunkat — alkotó tevékenysége teljében ragadta el. Emlékét — tanítványain és kollégáin kívül — meg fogja őrizni a *Magyar Könyvszemle* is.

(k. gy.)

Művészi könyvkötések régen és ma. Kiállítás elmúlt korok szép kötéseiből és Szirmai János könyvkötőművész (Hollandia) modern alkotásaiból az Országos Széchényi Könyvtárban. (Budapest, 1986. december 15—1987. február 14.) A könyv a legsokrétűbb műtárgy, és így ez a művészi kötésiállítás sokféle szakember figyelmét volt hivatott felhívni. Hogy a múlt század végén a könyvkötés milyen megbecsült volt, s hogy annak nemcsak esztétikai, hanem tudománytörténeti jelentőségét is felismerték, bizonyítja az 1882-ben rendezett nagy könyvszerzési kiállítás. (Vö.: *Könyvkiállítási emlék*. Kiad. az Országos Magyar Iparművészeti Múzeum, Bp. 1882. A kiállításnak egyébként a Magyar Tudományos Akadémia palotája adott otthont, amely a francia nyelvű katalógus címében is szerepel: *Visite a l'exposition des livres au Palais de l'Académie*. Par A. de Szemere. Bp. 1882.) Ha a százéves jubileumot nem is sikerült megünnepelni, az Országos Széchényi Könyvtár új Budavári Palotájának elegáns termeiben most

alkalom nyílt arra, hogy a Magyarországon található értékes kötéseknek ne csak egy-egy fejezetét, kisebb korszakát mutassák be, hanem az egész európai és a magyar fejlődésről legalább nagy vonalakban áttekintést nyújtsanak mind a szűkebb szakmai körnek, mind a nagyobb nyilvánosságnak. Az ilyen kiállítás a könyvtáraknak a nyilvánosság előtt rejtve maradt eszmei és anyagi értékeit tárja fel. Ide kívánczik egy megjegyzés: a köteskutatóknak fel kellene figyelni arra, hogy a levéltárakban is rejtőznek köteszeti értékek, s a remélt országos feltárás során erre is gondolni kell.

Visszakanyarodva a bevezető mondatához, a könyv egyességéhez, sajnos még ma sem magától értetődő, hogy a különböző szakemberek a könyvet egységében nézzék. A múzeumokban, ahol a kötéséért gyűjtik a könyvet, háttérbe szorul a könyv tartalma, a könyvtárakban és levéltárakban pedig nem sokat törődnek a könyv kötésével. A könyvtáraknak kötelessége lenne a kötések katalogizálása is. (Korábban a Levéltárban volt például művészettörténet!) Ezért olyan öröndetes, hogy a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárában 1969 óta folyik a történeti kötések számbavétele és kategorizálása. Az 1950-es években már volt hasonló kezdeményezés a Református Ráday Gyűjteményben, amely 1983 után folytatódott, s időközben az Egyetemi Könyvtárban is megindult. Az OSzK mostani kiállításának történeti részéhez a régi művészi kötések Rozsondai Marianne, az Akadémia Könyvtára főmunkatársa válogatta össze.

A három kiállítóterem egyikét Szirmai János, a Hollandiában tevékenykedő európai hírvé könyvkötő-művész kötései töltötték meg, a történeti kötések két teremre korlátozódtak. Ezen a viszonylag szűk téren belül is meg tudta találni Rozsondai Marianne annak lehetőségét, hogy a ma rendelkezésére álló anyagból az európai és a magyarországi kötéstörténet főbb állomásait jelezze. Mind az anyagválogatásban, mind a kiállítás módszerében követni igyekezett az elmúlt három évtized folyamán rendezett és dokumentációban hozzáférhető köteskiállítások eredményeit. Sajnálatos, hogy a háború utáni nehéz időkben nem minden köteskiállításnak volt katalógusa. Annál öröndetesebb, hogy ennek a kiállításnak jó tudományos apparátussal ellátott, aránylag részletes leírásokat tartalmazó katalógusa készülhetett.

A szűkebb szakmai vonatkozásokon túl, a kiállítás látogatói számára világosabbá vált egy-egy stíluskorszak jellegzetessége — lényegében a gótikától kezdve a szecesszióig —, amelyet néhány idevágó korabeli műtárgy (gyertyatartó, padlócsempék) bemutatása is jelzett. Az első teremben érezhetően a reneszánsz kötésekre került a hangsúly, s ezen belül is a magyar reneszánszra. A hangsúlyozott középdíszes korvinák mellett a másik három főtípust, melyekből nincs Magyarországon, Végh Gyula színes akvarelljei illusztrálták. Mindezek a korvinák előtörténetéhez és folytatásához tartozó vaknyomásos, kolostori és polgári műhelyekből származó magyar reneszánsz kötésekkel együtt kiemelten a középső vitrinekben voltak láthatók. Ezt az indokolta, hogy a magyar kötéstörténetben ez az a korszak, amely az európai kötéstörténetben stílussteremtővé vált, és a hazai szakirodalomban a legjobban feltárt.

A második teremben a XVII. századtól a XX-ig láttunk kötések, amelyek közül kiemelkedtek az erdélyi virágos, aranyozott legyeződíszes vörös bőrkötések. A barokk korszakot néhány nagyszombati kötés reprezentálta. Jó lett volna a szombathelyi Püspöki Könyvtár Herzán gyűjteményéből is egy-egy darabot kölcsönözni. A teremben a látogató figyelmét mindenekelőtt a színesen festett és aranyozott pergamenkötések vonták magukra. Jóllehet Európában másutt is készültek színes pergamenkötések, mégis joggal nevezik egy csoportjukat „debreceni kötésnek”, mert ilyen mennyiségben sehol másutt nem jöttek létre, s így teremthetett meg egy a virágos reneszánszhoz és a népművészethez egyaránt közelítő speciális református kötésfajta. Becsülendő az a hozzáértés és energia, amellyel Rozsondai Marianne a kiállított 135 emléket a tizenegy különböző gyűjteményből kiválasztotta.

Külön világba léptünk a harmadik teremben, ahol ötven könyvet borító műtárgyban gyönyörködhetünk. Szirmai János alkotásai ezek, aki 1971 óta megszállottja ennek a művészetnek. A könyv tartalmára utaló szuggesztív hatású művészi táblákkal találkoztunk itt, melyeket a művész magas színvonalú technikai tudással különböző módszerekkel és anyagokkal kivitelez. Öröndetes és tanulságos volt a magyarországi közönség számára, hogy betekintést nyerhetett egyetlen atelier bemutatásával a — sajnos kevesek számára elérhető — mai modern európai könyvkötőművészet világába.